

Příručka odběratele překladatelských služeb

Autor: Mgr. Stanislav Pokorný

Datum: 20. července 2008

Obsah

Obsah.....	1
i Předmluva.....	3
ii O autorovi.....	3
1 Zásady přípravy textů k překladu	4
1. 1 Nemyslete česky.....	4
1. 2 Kdo by měl psát.....	4
1. 3 Technické zpracování textu.....	5
2 Profese překladatele	6
2. 1 Kdo smí a kdo by měl překládat	7
2. 2 Ideální překladatel.....	7
2. 3 Stylistika: častý kámen úrazu	8
2. 4 Překladatel a moderní technologie	8
2. 5 Jaké nástroje jsou na trhu	9
2. 6 Výhody aplikací CAT	9
3 Překladatel, nebo agentura?	10
3. 1 Náplň činnosti překladatelské agentury.....	10
3. 2 Objem překladů a dodací lhůty	10
3. 3 Počet jazykových kombinací.....	11
3. 4 Jedna agentura... desítky překladatelů.....	11
3. 5 Osvědčení o jakosti služeb	12
4 Spolupráce mezi zákazníkem a překladatelem.....	13
4. 1 Buďte realističtí	13
4. 2 Podpora překladatele ze strany zákazníka	13
4. 3 Překladatel se ptá? To je dobré znamení!.....	14
4. 4 Sdělte překladateli účel překladu.....	14
5 Ceny překladatelských služeb.....	15
5. 1 Kvalita a cena.....	15
5. 2 Vyžadujte účtování dle zdrojového textu.....	15
5. 3 Bezplatné služby: výhoda, nebo past na peněženku?	16
5. 4 Používání systémů CAT.....	16
6 Slovo závěrem	18
Rejstřík.....	19

Předmluva

Na českém trhu působí stovky překladatelských agentur a desetitisíce překladatelů pracujících na živnostenský list. Jestliže bychom měli jedním slovem charakterizovat trh překladatelskými službami v České republice, použili bychom zřejmě slovo „chaos“. Výběr poskytovatele překladatelských služeb je tudíž pro zákazníka často spíše sázkou do loterie než kvalitním a dobře podloženým rozhodnutím.

Zákazníkovi mohou částečně napovědět reference společnosti, o jejíž služby se zajímá, avšak ani ty nemusejí být při výběru spolehlivým vodítkem. Proto jsme pro vás připravili tento dokument, který by vám měl při výběru poskytovatele komplexních jazykových služeb alespoň do určité míry pomoci.

O autorovi

Mgr. Stanislav Pokorný (*1977) je majitel překladatelské agentury Stanislav Pokorný – SMART Translations. Překladům neliterárních textů se profesionálně věnuje od roku 2001 a v současné době patří k nejvyhledávanějším překladatelům v České republice.

V roce 2004 úspěšně završil studium anglické a německé filologie na FF MU se specializací na kulturní studia a překlad.

Kromě překladů se věnuje též pedagogické činnosti na FF MU, kde od roku 2007 vyučuje semináře zaměřené na počítačovou podporu překladu.

1 Zásady přípravy textů k překladu

Prvním krokem k úspěšné spolupráci mezi zákazníkem a překladatelskou agenturou je pečlivá příprava textů, které zákazník předkládá k překladu. Můžete-li kvalitu textu ovlivnit, doporučuji držet se níže uvedených pokynů, jelikož usnadní práci překladatele a koneckonců i vaše dokumenty budou mít podstatně vyšší úroveň.

1.1 Nemyslete česky

TIPY JTP

„K překladu předávejte až finální verzi textu. Začít s překladem co nejdříve je lákavé. Ovšem pozor! Riskujete, že předáním ještě nedokončeného textu nakonec ztratíte více času, než vyčkáte-li na jeho finální podobu.“

Při přípravě textu k překladu se vyplatí od samého počátku přemýšlet v mezinárodních rozměrech. Vystříhejte se typicky českých obrátů a kulturních odkazů. Co vypadá výtečně v českém originálu, může být do cizího jazyka nepřeložitelné. Pozor si dávejte zejména na narážky na různé části těla, neboť v některých částech světa, zejména pak v muslimských zemích, mohou být urážlivé.

U psaných dokumentů je třeba se vyhnout slovním hříčkám, které mají vizuální efekt. V různých zemích totiž taková hříčka může vyvolávat různé představy a asociace. Překladatelé jsou pak nuceni používat nevhodné slovní hříčky, nebo se musejí uchýlit

k těžkopádným opisným pasážím.

Považujete-li to za nezbytné, ponechte v textu určité místní prvky, avšak konzultujte nejprve s překladatelem, zda a jakým způsobem lze tyto prvky přeložit.

1.2 Kdo by měl psát

Přední světové společnosti zaměstnávají pracovníky, jejichž pracovní náplní je autorské psaní dokumentů, ať již technických, nebo obchodních. Avšak zdaleka ne každý podnik si takové odborníky může dovolit.

Připravujete-li tedy dokumenty k zveřejnění v mnoha různých jazycích, doporučujeme nechat výchozí dokument zkorigovat odborníkem s výbornou znalostí zdrojového jazyka, který odstraní případné těžkopádnosti, stylistické nesrovnalosti a v mnoha případech, proč si to koneckonců nepřiznat, i nejednu gramatickou chybu.

Nezapomínejte, že moderní textové editory (MS Word, Open Office) disponují funkcí kontroly pravopisu a gramatiky, která dokáže odhalit veškeré překlipy i četné gramatické chyby. Tato kontrola by měla být po dokončení textu naprostou samozřejmostí.

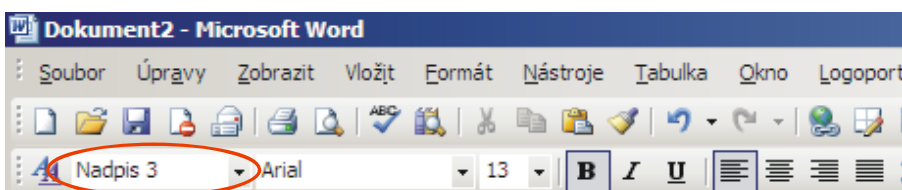
TIPY JTP

Vedoucí pracovník jedné z nejvýznamnějších pařížských bank říká: „Než zadáme francouzský originál do tisku, vždy se snažíme počkat na jeho překlad do jiného jazyka, a to z jednoduchého důvodu: překladatelé pečlivě sledují oblast, ve které pracují. Jejich kritický pohled nám tak pomáhá odhalit slabé stránky originálu.“

1. 3 Technické zpracování textu

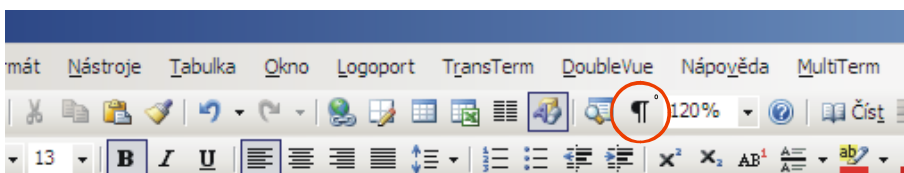
Dobré technické zpracování textu dokáže překladateli zásadním způsobem usnadnit a urychlit jeho práci. Mějte na paměti, že překladatelé ke zpracování překladu většinou používají jiné editory než ten, ve kterém je připraven zdrojový text (viz oddíl 2.4 *Překladatel a moderní technologie*). Například zakončovat každý řádek stisknutím klávesy „Enter“ může pro překladatele představovat značné potíže a překladatel je pak nucen před zahájením překladu výrazně zapracovat na zvýšení technické úrovně zdrojového textu.

Nebojte se definovat a používat styly (obr. 1) namísto přímého, ručního formátování jednotlivých odstavců. Usnadníte tak překladatelům jejich práci, ale především zajistíte jednotný vzhled jednotlivých pasáží svého dokumentu.

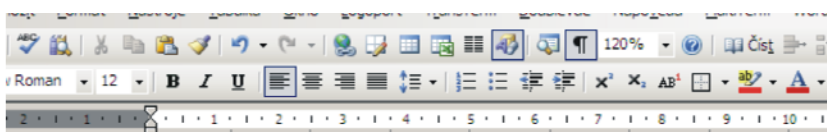

Obr. 1 Umístění formátovacích stylů v aplikaci MS Word

Naučte se též rozlišovat použití klávesy „Enter“ (zalomení řádku i odstavce) a kombinace kláves „Shift + Enter“ (zalomení řádku a pokračování odstavce). V případě pochybností se nerozpakujte zobrazit skryté znaky (obr. 2), které vám o formátování vašeho dokumentu dokáží mnohé napovědět (obr. 3).

Obr. 1: Tlačítko „Zobrazit skryté znaky“ v aplikaci MS Word

Lorem·ipsum·dolor·sit·amet.¶ Znak zakončení odstavce.
 ¶
 Lorem·ipsum·dolor·
 sit·amet.¶ Znak zakončení řádku.

Obr. 2: Skryté znaky zalomení odstavce a řádku

Tvorbu odborných publikací obsahujících vyšší počet grafických prvků doporučujeme svěřit odborníkům v grafickém studiu, kteří publikaci připraví v profesionálních aplikacích, například Adobe

InDesign, Adobe FrameMaker, QuarkXPress apod. Investice do profesionálního dokumentu se může na první pohled zdát vysoká, avšak v konečném důsledku se bezpochyby vyplatí. Grafik rozumí své práci stejně dobře, jako vy rozumíte svému oboru.

TIPY JTP

„Obrázek vydá za tisíc slov. Přiměřené používání mapek a piktogramů může být mnohdy účinnější než přetechnizovaný popis. Současně snížíte riziko, že překladatel ztroskotá na odborné terminologii.“

2 Profese překladatele

Být překladatelem neznamená pouze dorozumět se cizí řečí. Velká část překladatelů totiž nemá potíže pochopit význam cizojazyčného textu; největší úskalí pro ně představuje umět se vyjádřit ve své mateřštině. Kámen úrazu tedy nepředstavuje znalost cizího jazyka, nýbrž, pro někoho možná překvapivě, znalost jazyka mateřského.

2.1 Kdo smí a kdo by měl překládat

Vykonávání překladatelské a tlumočnické činnosti je v ČR v současné době bohužel živnost volná, nikoli vázaná. Překládat tedy smí každý, kdo si opatří příslušný živnostenský list, k jehož získání postačí splnit zákonné požadavky na plnoletost a bezúhonnost. Žadatel tedy nemusí nikterak prokázat svoji odbornou způsobilost k výkonu této velmi zodpovědné činnosti.

Často se tedy setkáváme s překladateli, kteří jsou vystudovanými právníky, strojaři, přírodovědci, geology...

Tito překladatelé bezpochyby rozumějí svému oboru, avšak o překladu mívají, až na výjimky, pouze povrchní znalosti a velmi často zanedbávají nebo raději ani nepřekládají sociokulturní reference (viz vložený sloupec vpravo).

Překlad pak bývá technicky přesný, avšak jednotlivé věty jsou kostrbaté, neboť slovosled výchozího jazyka v nich nežádoucím způsobem ovlivňuje slovosled překladu. Výborným příkladem jsou překlady z oblasti informačních technologií („*Pro pokračování klikněte na nástrojové liště na tlačítko XY.*“). Takové překlady nelze použít jako účinný nástroj prodeje. Jsou dostatečně dobré pouze k tomu, aby věci znalý čtenář, který umí číst mezi řádky, pochopil obsah sdělení.

2.2 Ideální překladatel

TIP AUTORA

Vyžádejte si vzorek práce překladatele a nechejte jej posoudit nezávislým jazykovým odborníkem z hlediska věcné, stylistické a formální správnosti. Není-li překladatel schopen takový vzorek poskytnout, o další spolupráci raději ani neuvažujte.

PŘÍKLAD

Ve filmu *Skála* (*The Rock*) zazněla věta: „This is an apology of the Attorney General“.

Překladatel použil doslovný překlad „Zde je omluva generála Attorneyho“.

Správný překlad měl znít „Zde je omluva nejvyššího státního zástupce.“

Překladatel si zjevně nebyl vědom významového rozdílu způsobeného opačným slovosledem („Attorney General“ a „general Attorney“).

vysoká pravděpodobnost, že nebudou dodržovat ani jiné zásady své profese. Existují samozřejmě i výjimky, není jich však mnoho. Tvrdí-li překladatel, že je jednou z nich, požádejte jej o vzorky předchozí práce. Seznam referencí nestačí, jelikož nemá dostatečnou vypovídací hodnotu.

2.3 Stylistika: častý kámen úrazu

Některé překlady jsou beznadějně již od samého počátku. Jedná se často o překlady pořízené absolventy jazykových škol, kteří s výchozím textem zápasí v potu tváře, třímaje slovník v jedné ruce a gramatiku v ruce druhé. Z takového překladu se kupříkladu dovídáme, že „... po kliknutí na tlačítko XY se zobrazí hláška YZ“.

Mezi další časté nešvary se řadí:

- používání nevhodných a chybných vztažných zájmen
- používání nevhodných spojek uvozujících vedlejší věty účelové
- nesprávný slovosled
- skloňování vlastních jmen společností, firem a jejich produktů
- nesprávné skloňování českých podstatných jmen
- nesprávné použití přivlastňovacích zájmen.

Na tomto je třeba vystřelit do vlastních řad a kriticky přiznat, že právě a zejména překladatelé hojnou měrou přispívají k vytlačování přivlastňovacího zájmena „svůj“ z českého jazyka, aniž by si byli vědomi významového rozdílu mezi větami „Přečetla svůj dopis“ a „Přečetla její dopis“.

Kvalitní překladatel tudíž musí disponovat nejen dokonalými znalostmi cizího jazyka, ale především jazyka mateřského.

2.4 Překladatel a moderní technologie

Moderní překladatel využívá moderní technologie. Vedle elektronických slovníků a textových editorů těmito technologiemi rozumíme zejména nástroje pro počítačovou podporu překladu (tzv. nástroje CAT¹).

Jedná se v podstatě o důmyslné počítačové aplikace, které v průběhu překladu vytvářejí databázi zdrojových vět a jejich překladů, tedy tzv. překladové paměti. Vyskytuje-li se v překládaném textu stejná věta opakovaně, překladová paměť překladateli automaticky nabídne její překlad. Hovoříme tedy o systémech, které slouží k opětovnému využívání předchozího lidského překladu.

PŘÍKLAD

Z jednoho překladu, který jsem obdržel k jazykové korektuře, jsem se dozvěděl, že výrobek XY má „trubky z **ocele**“ a „**polstrování**“ sedadla je „**vyorbené**“ z nylonu

Nabízí se otázka, zda litovat finančních prostředků vynaložených na pořízení takového překladu, nebo samotného překladatele.

¹ angl. *Computer-aided translation*

2.5 Jaké nástroje jsou na trhu

TIP AUTORA

Nezaměňujte počítačovou podporu překladu se strojovým překladem. Strojový překlad je překlad pořízený automatickým překladačem a je vhodný pouze k informativním účelům, např. potřebujete-li přeložit dopis od amerického strýčka. Překlad vytvořený s podporou počítače je vždy překlad lidský.

Trh nástroji CAT je relativně široký, avšak existují v zásadě čtyři známé nástroje:

- SDL Trados Translator's Workbench a související aplikace (výrobce SDL International)
- SDLX (výrobce SDL International)
- StarTransit (výrobce Star Technologies)
- WordFast (výrobce Yves Champollion)

Můžete se též setkat s aplikacemi DejaVu, MemoQ, across nebo Logoport. Některé z těchto nástrojů vyvíjejí samy překladatelské agentury (např. Logoport je vlastní produkt společnosti Lionbridge).

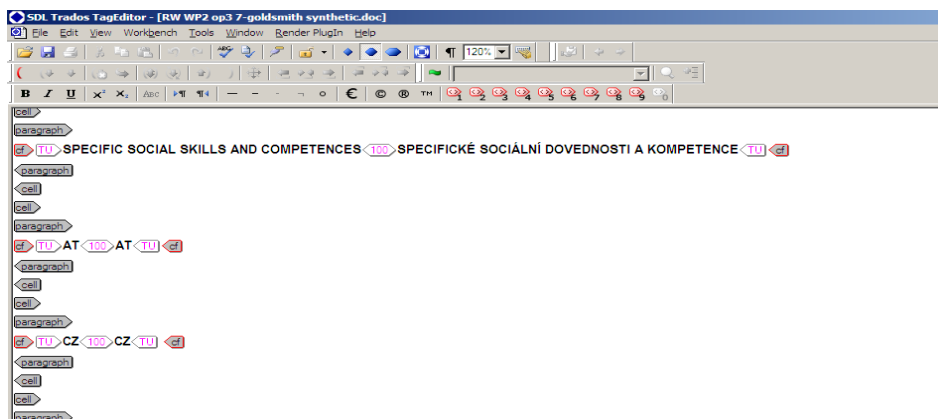
Překladové paměti bývají často propojeny s terminologickými databázemi, které automaticky vyhledávají překlad odborné terminologie v překládaném textu.

2.6 Výhody aplikací CAT

Výhod těchto databázových systémů je celá řada, ale jmenujme alespoň nejdůležitější z nich:

1. Jednotnost překladu: stejná věta je přeložena vždy stejně.
2. Jednotnost terminologie: odborná terminologie je překládána jednotně a dle přání zákazníka.
3. Výrazná finanční úspora: na překlad opakovaných a podobných vět se poskytují výrazné slevy.

Aplikace CAT lze využít u bezpočtu formátů souborů (doc, xls, ppt, html, asp, aspx, inx, mif, rtf a mnoho dalších). Využitelnost aplikací CAT však do značné míry závisí na technickém provedení zdrojového formátu. Přehršel formátovacích značek (tagů) odvádí pozornost překladatele od samotného překladu k zachování formátu zdrojového souboru. Při tvorbě dokumentů proto pokud možno dodržujte doporučení uvedená v oddílu 1. 3 Technické zpracování textu.

Obr. 3: Dokument aplikace Word jak jej neznáte – otevřen v aplikaci SDL Trados TagEditor

3 Překladatel, nebo agentura?

Dilema, které je nucena řešit většina odběratelů překladatelských služeb. Hledáte-li jednoduchou a jednoznačnou odpověď, zde ji nenajdete. Naleznete zde však několik doporučení a výběrových kritérií. Nadpisy jednotlivých oddílů současně představují hlediska, která byste měli při výběru důvěryhodného a kvalitního poskytovatele překladatelských služeb důkladně zvážit.

3.1 Náplň činnosti překladatelské agentury

Existují v zásadě dva druhy překladatelských agentur. Agentury, které přijmou zakázku, překlad objednájí u externího překladatele a po dokončení překladu provedou jeho důkladnou kontrolou z hlediska věcné, terminologické a jazykové správnosti, jednotnosti, stylu a typografické úpravy. Takové agentury lze jedině doporučit.

Na druhé straně však existují také agentury, které fungují pouze jako tzv. „pošťák“. Taková agentura přijme zakázku, objedná překlad u externího překladatele a výsledek bez další kontroly přepoše zákazníkovi. Zde zákazník platí pouze administrativní úkony projektových manažerů, nikoli záruku kvality, kterou od překladatelské agentury plným právem očekává. S lítostí konstatuji, že agentur tohoto druhu je stále obrovské množství. Takové agentuře je lepší se vyhnout širokým obloukem a obrátit se přímo na překladatele – živnostníka, který vyhotoví překlad stejné kvality za neporovnatelně příznivější cenu.

TIP AUTORA

Zvažujete-li svěřit své texty překladatelské agentuře, vyžádejte si informace o její organizační struktuře a personálním složení týmu, který se bude věnovat vašim projektům. Chtějte vědět, komu bude překlad zadán, kdo jej bude korigovat a kdo bude pracovat na jeho redakční úpravě. Mnohé vám napoví též informace o vzdělání těchto osob.

3.2 Objem překladů a dodací lhůty

Rozsah textů, které potřebujete přeložit, v kombinaci s lhůtou, ve které potřebujete nechat překlad vyhotovit, je jedním ze základních kritérií, která byste měli důkladně zvážit. Kvalitní překladatel dokáže přeložit přibližně 2 000 slov zdrojového textu denně. Skutečná kapacita logicky přímo souvisí jednak s odbornou erudicí překladatele, jednak s terminologickou, stylistickou a grafickou obtížností textu.

Potřebujete-li tuto kapacitu výrazně překročit, například potřebujete-li pořídit překlad návodu k obsluze stroje CNC čítajícího 150 stran v průběhu jediného týdne, je překladatelská agentura jedinou rozumnou volbou, neboť agentura může překlad rozdělit mezi několik překladatelů, kteří budou na projektu pracovat souběžně.

Jestliže však stačí překlad tohoto rozsahu vyhotovit tří čtyř týdnů, můžete se s důvěrou obrátit i přímo na zkušeného překladatele, který by měl tuto porci bez větších potíží zvládnout.

3.3 Počet jazykových kombinací

Další hledisko, které by ve vašem rozhodnutí mělo hrát důležitou roli. Jestliže vyžadujete překlady z tří různých jazyků, je rozumné se obrátit na překladatelskou agenturu, ve které budete komunikovat s jediným projektovým manažerem, jenž pro vás zajistí překlady ve všech požadovaných jazykových kombinacích. V porovnání se situací, kdy musíte komunikovat s pěti různými překladateli současně, tak ušetříte výrazné množství času (a tedy i peněz).

Pakliže však potřebujete překlady z jednoho cizího jazyka, můžete se obvykle obrátit na samotného překladatele, který bude na vašich zakázkách pravidelně pracovat.

3.4 Jedna agentura... desítky překladatelů

TIP AUTORA

Pokuste se najít překladatelskou agenturu, které budete pravidelně svěřovat své zakázky. Od počátku spolupráce jí poskytněte plnou podporu a snažte se ji „vychovat“ pro sebe. Čas, který do „výchovy“ své agentury investujete, se vám bohatě vrátí v podobě kvality i finančních úspor, neboť solidní agentura vám v případě dlouhodobé spolupráce nabídne výhodné cenové podmínky.

Překladatelské agentury disponují databázemi stovek, ba dokonce tisíců překladatelů. To může být na jedné straně velká výhoda: na rozsáhlém překladu s krátkou lhůtou pořízení může pracovat několik překladatelů souběžně. Na straně druhé to však pro vás může představovat značné riziko, jelikož každý překlad pro vás může připravovat jiný překladatel. Na pěti různých překladech tak může pracovat pět různých překladatelů, z nichž každý se bude vždy nově seznamovat s vaší terminologií, požadovaným stylem apod. V neposlední řadě je třeba zohlednit skutečnost, že každý člověk má svůj vlastní idiolekt (styl mluvy a psaní). Dáte-li pěti různým lidem deset stejných klíčových slov s požadavkem na vypracování jednoho odstavce textu, dostanete pět různých verzí. Zadáte-li obdobně jeden text pěti různým překladatelům, obdržíte pět různých verzí překladu.

Rozhodnete-li se tedy pro agenturu, pokuste se texty připravovat v dostatečném časovém předstihu tak, aby na vašich překladech pracovali nejvýše dva tři různí překladatelé.

Pamatujte, že překladatel pracující pro překladatelskou agenturu je vytížen zakázkami nejrůznějších tuzemských i zahraničních firem a společností a že tedy může trvat i několik dnů, než vám bude k dispozici. V této souvislosti nezapomínejte ani na skutečnost, že jeden překladatel zřídka pracuje pro jedinou agenturu: většinou spolupracuje s pěti či šesti agenturami z tuzemska i ze zahraničí současně.

3.5 Osvědčení o jakosti služeb

Zákazníci v současnosti přisuzují certifikátům ISO větší důležitost, než jakou tato osvědčení ve skutečnosti mají. Certifikáty jakosti (ISO, DIN, ČSN apod.) mohou být určitým vodítkem výběru, avšak nemusí tomu tak být vždy. Je dobré vědět, že v souvislosti s poskytováním jazykových služeb současné normy upravují a řídí způsob výběru překladatelů a jakost administrativních procesů, nikoli samotného produktu, v našem případě překladu.

Jako ve všem i zde platí známé rčení „*důvěřuj, ale prověřuj*“. Certifikát kvality ještě nezaručuje přesnost ani stylovou správnost překladu, avšak v kombinaci s ostatními informacemi o držiteli certifikátu (jeho organizační struktuře a personálním zajištění) vám může poskytnout kvalitní vodítko výběru.

O kvalitě překladatelů a překladatelských agentur může mnohé napovědět například i kvalita jejich internetových stránek. Spíše než na líbivost grafického zpracování se zaměřte na obsah, přehlednost a dostupnost potřebných informací. Podívejte se, zda se v české verzi stránek nevyskytují překlepy a nedokončené věty.

Stránky by měly obsahovat přehledný seznam poskytovaných služeb, neméně přehledný ceník a jasně stanovené obchodní podmínky. Obchodní podmínky by měly být uvedeny na samostatné stránce, a to stejným nebo větším písmem jako zbylý obsah stránek, a musejí být srozumitelné, tedy bez obvyklých vytáček. Překladatel či agentura se v nich nesmí zbavovat veškeré odpovědnosti za případné nedokonalosti překladu. Zaměřte se též na úroveň cizojazyčných verzí stránek překladatelské agentury. Pověřte například své známé v Německu, aby posoudili jazykovou úroveň německé verze stránek překladatelské agentury.

TIP AUTORA

Překladatele a agentury, které na svých stránkách neuveřejní ceník svých služeb, raději ihned vyřadte již z širšího výběru.

Při vyúčtování služeb byste se pravděpodobně dočkali velmi nepříjemného překvapení. V lepším případě se takového překvapení dočkáte již při obdržení cenové nabídky, avšak proč ztrácet drahocenný čas posuzováním něčeho, co jinde vidíte na první pohled?

4 Spolupráce mezi zákazníkem a překladatelem

V této kapitole by měli čtenáři nalézt důležité tipy k úspěšné spolupráci s překladatelem, potažmo s překladatelskou agenturou. Obecné povědomí o práci překladatele je velmi chabé, přičemž tato náročná a zodpovědná práce je současně obestřena množstvím mýtů a mylných představ, které spolupráci mezi zákazníkem a překladatelem nikterak neusnadňují.

4.1 Bud'te realističtí

Pamatujte, že překladatel je pouze člověk, který, přestože mnohdy pracuje ze svého domova, má i svůj vlastní soukromý život, takže práci věnuje jen určitou část dne, stejně jako vy.

Jen těžko se vám podaří překladatele přimět k tomu, aby pro vás do druhého dne přeložil pět tisíc slov jen proto, že „*to strašně spěchá*“. Překladatel se vám zajisté bude snažit vyjít maximálně vstříc, avšak budete-li na něj opakovaně klást nepřiměřené nároky, velmi brzy svého překladatele, třebaže kvalitního, ztratíte. V takovém případě zvažte, zda chyba spočívá v neochotě překladatele, nebo ve skutečnosti, že vy sami jste svůj text připravili týden po původně dohodnutém termínu.

Jestliže však bude naopak překladatel pravidelně prodlužovat termíny dodání překladu, zřejmě si na svá bedra naložil více, než dokáže zvládnout. V takovém případě ihned změňte dodavatele jazykových služeb.

TIP AUTORA

Dobrý a zkušený překladatel dokáže přeložit 2 000 až 2 800 slov zdrojového textu denně. Skutečná kapacita však přímo souvisí s terminologickou, stylistickou a grafickou obtížností textu, odbornou erudicí překladatele a v neposlední řadě též s mírou podpory, kterou dokážete svému překladateli poskytnout.

4.2 Podpora překladatele ze strany zákazníka

TIP AUTORA

Vypracujte vnitropodnikový glosář, který budou používat překladatelé i autoři vašich dokumentů. Co je v jedné firmě „*obal ložiska*“, může být u vás „*kryt ložiska*“ nebo „*pouzdro ložiska*“. Všechny tyto pojmy jsou autentické překlady slovního spojení „*bearing housing*“ vyžadované třemi různými výrobci motorových vozidel.

Snažte se být svým překladatelům maximálně nápomocni. Nejlepší cesta jak si při pořizování překladů přivodit problémy je dát od všeho ruce pryč. Pokud si nedáte práci a neposkytnete překladateli dostatek informací a podpory, splní výsledek vaše očekávání jen těžko.

Můžete se tak snadno ocitnout v situaci, kdy se následkem své opožděné odpovědi na dotazy překladatele dočkáte překladu, který budete muset sami upravovat, protože „*tomuhle my u nás ve firmě přece říkáme jinak*“.

V této souvislosti doporučuji zvážit vypracování terminologických glosářů, které budou vaši překladatelé používat a jejichž používání bude závazné. Zajistíte tak

terminologickou jednotnost překládaných dokumentů a mimo jiné se jedná i o výtečný způsob jak zavést pořádek do svých vlastních textů.

Publikujete-li velké množství dokumentů, například návody k strojním zařízením, která vaše společnost vyrábí, vyplatí se používat redakční systém (tzv. systém CMS²), ve kterém bude uložena závazná terminologie a který vám umožní používat stejné věty v mnoha různých dokumentech. Díky systémům CAT můžete za překlady stejných a obdobných vět ušetřit i statisíce. Ve SMART Translations například používáme aplikaci SDL Author Assistant.

4.3 Překladatel se ptá? To je dobré znamení!

Pamatujte, že překladatel je především jazykový expert. Je přirozené, že překladatel se v průběhu své profesionální kariéry profiluje určitým směrem a že tedy bude mít například hlubší znalosti z oboru strojního inženýrství nebo informačních technologií než váš soused botanik. Je však málo pravděpodobné, že bude mít současně stejně hluboké znalosti též z oborů jaderné fyziky a lékařství.

Případné dotazy překladatele proto neberte jako důkaz jeho neobornosti či nedostatečné kvalifikace k práci, kterou vykonává. Naopak. **Jedná se o přesvědčivý důkaz velmi vysoké úrovně jeho profesionality!**

Nikdo nechte materiály tak pečlivě jako překladatel, který přitom může narazit na nejasné pasáže. Ty je třeba blíže vysvětlit, přičemž zákazníkovi tento přístup umožní zdokonalit vlastní originál. Nezapomínejte, že i odborníci, kteří píšou technické texty ve svém mateřském jazyce, jsou jenom lidé. Někdy používají nevhodná synonyma nebo nesprávný styl textu. Zkrátka dělají stejné chyby jako kterýkoli jiný autor.

TIP AUTORA

Věnujte dotazům překladatele dostatek času a péče. Předejdete tak případným nejasnostem v hotovém překladu a potenciálním nepříjemnostem, které s nimi mohou souviset. Zejména v právních textech záleží na každém slově, ba dokonce na každém interpunkčním znaménku. Přístupem „*vždyť je to překladatel, tak ať si s tím poradí sám*“ si říkáte o problémy, a to velmi hlasitě.

4.4 Sdělte překladateli účel překladu

Technický text má jiná specifika než marketingový slogan, vnitropodniková jakostní příručka nebo dopis přátelům do Velké Británie. Autor při jeho tvorbě vědomě (pragmaticky) či nevědomky používá jiný jazykový rejstřík a styl.

Výchozí text je tedy napsán určitým tónem a úkolem překladatele je do cílového jazyka vedle obsahu sdělení převést právě i jeho tón. Překladatel přitom musí brát v úvahu čtenářskou obec, které je dokument určen, a dle ní zvolit vhodné jazykové a výrazové prostředky.

² angl. Content Management System

5 Ceny překladatelských služeb

Cena při výběru poskytovatele jazykových služeb samozřejmě představuje jedno z nejdůležitějších hledisek, avšak zdaleka by neměla být hlediskem jediným. Jak tedy vybírat?

5.1 Kvalita a cena

TIP JTP

Jestlipak byste souhlasili s tím, aby medicí prováděli méně náročné operace a financovali tak své studium?

TIP AUTORA

Cena za 1 normostranu překladu do ČJ by u tuzemské agentury či překladatele neměla překročit 400,- Kč (nebo 1,50 Kč za slovo).

Svěříte-li překlad svých dokumentů studentovi druhého ročníku jazykového oboru na univerzitě, zřejmě překlad pořídíte levně, ale jen stěží pořídíte překlad, který bude vypovídat o vypěstlosti vaší firmy. Potřebujete-li přeložit osobní dopis, mohou být studenti dobrým řešením; v ostatních případech však stejně jako i v jiných oborech platí, že vysoká kvalita něco stojí.

Na trhu překladatelských služeb existují překladatelé a agentury, které nabízejí vynikající poměr mezi kvalitou a cenou, avšak existují zde též agentury i jednotlivci, kteří se vám budou snažit sáhnout velmi hluboko do kapsy. Obvyklá cena za překlad jedné normostrany³ do českého jazyka se u tuzemských překladatelů a agentur pohybuje v rozmezí 250,- Kč až 380,- Kč. Přitom však není umění narazit ani na agenturu, která si za překlad jedné strany s běžným termínem dodání bude účtovat i více než dvojnásobek. Znáám dokonce agenturu, která účtuje 4,50 Kč za slovo (cca. 1 300,- Kč za normostranu). Takovou částku již nemůže odůvodnit ani vysoká úroveň poskytovaných služeb. Je samozřejmě jen na vás, zda jste do překladu pěti stran ochotni investovat 3 500,- Kč nebo i více. Jestliže však cena za jednu normostranu překročí hranici 380,- Kč (nejvýše však 400,- Kč⁴), doporučuji vyhledat jinou agenturu, potažmo obrátit se přímo na samotného překladatele.

5.2 Vyžadujte účtování dle zdrojového textu

Máte-li k dispozici text v editovatelném formátu, vždy vyžadujte účtování překladu dle délky zdrojového textu. Bude-li překladatel či agentura účtovat dle délky cílového textu, je velmi pravděpodobné, že výsledný překlad bude překypovat samoučelnou frázovitostí, jejímž jediným smyslem je prodloužit cílový text a navýšit tak honorář překladatele. Takový překlad může sice být věcně i gramaticky správný, avšak díky své stylistické nabubřelosti bude prakticky nečitelný.

³ 1 NS = 1 800 znaků včetně mezer

⁴ nebo 1,50 Kč za slovo

To samozřejmě neplatí u překladu netextových formátů (PDF, soubory obrázků apod.), kde lze délku zdrojového textu přinejlepším kvalifikovaně odhadnout. Překlad těchto dokumentů je však nezbytné účtovat dle délky cílového textu.

5.3 Bezplatné služby: výhoda, nebo past na peněženku?

Nabízí-li vám někdo při prvním kontaktu s vámi bezplatné služby, lze poradit jedině: **honem pryč!**

A neplatí to zdaleka jen o překladatelských službách. Zde uvádíme některé obecně známé důvody:

- poskytuje-li někdo jakoukoli službu zdarma, není nikterak právně vázán takovou službu skutečně poskytnout; můžete se tak ocitnout v situaci, kdy jste na provedení služby spoléhali, avšak váš dodavatel mínil jinak;
- bezplatné služby se obvykle vztahují pouze na úkony, které je v rámci chodu překladatelské agentury třeba vykonávat tak či tak. Jedná se kupříkladu o „bezplatné cenové nabídky, bezplatný převod formátů souborů, bezplatné doručení překladu“ apod. Takové služby nejsou ve skutečnosti poskytovány zdarma, pouze nejsou na faktuře uvedeny jako samostatné položky, nýbrž jsou začleněny do honoráře překladatele či agentury již při tvorbě cen;
- cílem takové „bezplatnosti“ jedné služby často bývá zakrýt přemrštěnou cenu hlavního produktu, tedy produktu, který hodláte zakoupit.

Bezplatnost služby tak často, nikoli však vždy, bývá laciným reklamním trikem a maskovacím manévrem, jehož cílem je nalákat potenciální zákazníky, kteří pochopitelně nemívají dostatečné znalosti o procesech probíhajících v překladatelských agenturách.

Nabídne-li vám však váš překladatel bezplatný překlad jedné strany nebo zpracování terminologického glosáře po roce a půl úspěšné spolupráce, jedná se samozřejmě spíše o výraz díky za vaši zákaznickou věrnost než o reklamní trik.

5.4 Používání systémů CAT

Systémy CAT (viz oddíl 2.4 *Překladatel a moderní technologie*) dokáží uspořit značné částky: úspora se může pohybovat i v oblasti 40 či 50 %. Necháváte-li překládat technické texty, snažte se, aby se co největší množství vět opakovalo, případně aby si věty byly velmi podobné. Tento postup doporučuji zejména u pasáží věnovaných bezpečnostním upozorněním ke strojním zařízením apod. Opakované pasáže se při použití systémů CAT účtují s výraznou slevou, která dosahuje až 85 %! Kvalitní překladatel bude některý z těchto systémů určitě vlastnit. Používáte-li ke zpracování návodů a jiných textů aplikaci Adobe FrameMaker, je Vám k dispozici bezplatně zásuvný modul SDL Author Assistant, který vám pomůže zachovat jednotnou terminologii, styl i jazyk. Nejen v této oblasti vám rádi poradíme.

Ke každé zakázce vyžadujte soubor s analýzou shod vašeho textu se stávající verzí překladové paměti. Dle ní můžete snadno zkontrolovat, zda vyúčtování překladu souhlasí s cenami, které deklaruje překladatelská agentura či překladatel.

6 Slovo závěrem

V této publikaci se autor pokusil nastínit důležitá hlediska, která by měli odběratelé překladatelských a ostatních jazykových služeb brát v úvahu. Jejich výčet sice není zcela vyčerpávající, avšak měl by poskytnout dobrý základ kvalifikovaného a informovaného výběru dodavatele překladatelských služeb.

Výběr dlouhodobého partnera v poskytování jazykových služeb je nesmírně odpovědný úkon, kterým lze mnoho získat, ale také mnoho ztratit. Postupujte proto obezřetně a vyžadujte skutečné důkazy o poskytované kvalitě, nejen laciné řečnění.

Překladatelský projekt lze zkazit všemi možnými způsoby. Může se jednat o nesmyslně krátké termíny, nejasnosti ve výchozím textu (znásobené tím, že překladatel nepožádá o jejich vysvětlení), absenci korektury textu rodilým mluvčím, blaženou nevědomost překladatele oplývajícího přílišným sebevědomím, špatnou koordinaci rozsáhlého překladatelského projektu, špatného levného překladatele, špatného a ještě navíc drahého překladatele, špatnou levnou překladatelskou agenturu, špatnou a ještě navíc drahou překladatelskou agenturu, nedostatek informací od klientů atd. atd.

Využijete-li alespoň některé z uvedených tipů, které jsou uvedeny v této příručce, zvýšíte své šance, že dostanete překlad, který si zaslouží, aby byl hoděn toho označení.

Rejstřík

A	
across	9
Agentura	viz Překladačská agentura
Autorské psaní	4
B	
Bezplatné služby.....	16
C	
CAT	9
Cena překladu	15
Cenová úspora	16
Certifikáty jakosti	12
Č	
Časté chyby	8
D	
DejaVu.....	9
Dodací lhůty	10
Dopis	14
Dotazy překladatele	14
E	
Editory	5, viz CAT
Editovatelný formát	15
Enter.....	5
F	
Finanční úspora	9
J	
Jazykový rejstřík	14
Jednotnost překladu	9
Jednotnost terminologie	9, 13
L	
Lhůta	viz Dodací lhůty
Logoport.....	9
M	
Marketingový slogan.....	14
MemoQ	9
Místní prvky	4
Moderní technologie.....	8
Mýty o práci překladatele	13
N	
Nároky.....	13
Nástroje CAT	8
Normostrana	15
Normy	12
O	
Objem překladů	10
Odborná způsobilost	7
Osvědčení o jakosti	12
P	
Počet jazykových kombinací	10
Podpora.....	13
Profesionalita překladatele.....	14
Překlad	4, 7, 15
Překladatel	7, 8, 9, 10, 11, 13, 14, 15, 16
Překladačská agentura	10, 16
Překladová paměť	8, 16
Příprava dokumentů	4
Psaný dokument	4
R	
Realistický přístup	13

Redakční systém.....	14
Reference.....	3

S

SDL Author Assistant.....	14, 16
SDL International.....	9
SDL Trados Translator's Workbench	9
SDLX	9
Shift + Enter.....	5
Skryté znaky	5
Slovní hříčky	4
Slovosled překladu	7
Sociokulturní reference.....	7
Spolupráce	13
Star Technologies.....	9
StarTransit.....	9
Studenti.....	15
Stylistika	8
Systémy CAT.....	14, 16

T

Tagy.....	9
-----------	---

Technické texty	16
Technické zpracování.....	5, 9
Technický text	14
Terminologické glosáře	13, 16
Terminologie	9, 14
Textové editory	4

V

Vnitropodniková jakostní příručka.....	14
--	----

W

WordFast.....	9
---------------	---

Y

Yves Champollion.....	9
-----------------------	---

Z

Způsoby účtování	15
------------------------	----

Ž

Živnost.....	7
Živnostenský list	7